

KİTAP TANITIM VE DEĞERLENDİRMELERİ

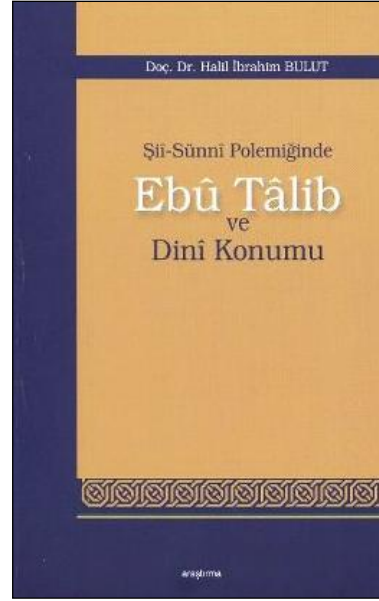

Halil İbrahim Bulut, *Şii-Sünnî Polemiğinde Ebû Talib ve Dinî Konumu*, Araştırma Yayınları, Ankara 2011, 269 s.

Ahmet Yasin KÜÇÜKTİRYAKİ *

İslam tarihine bakıldığında İslam âlimlerinin pek çok konuda görüş birliği içerisinde olmalarına karşın azımsanamayacak sayıda birçok konuda ise müttefik olmadıklarını görmekteyiz. Bu, bazen ilgili konunun bir özelliği, bazen konu ile ilgili araştırmaların konuya zaman bakımından uzaklığı, bazense konuyla alakalı haberlerin güvenilirliği ile alakalıdır. İşte İslam bilginlerinin görüş birliği sağlayamadıkları hususlardan biri de Ebu Talib'in iman üzere mi yoksa küfür üzere mi vefat ettiği konusudur. Hz. Peygamber'in amcası ve aynı zamanda Hz. Ali'nin babası olan Ebû Talib'in hayatıyla alakalı bazı detaylı bilgilere sahibiz. Onun, yeğeni Hz. Muhammed'i küçük yaşından itibaren yanına alıp koruduğu ve desteklediği konusunda kaynaklar hemfikirdir. O, Hz. Muhammed'in peygamberlikle görevlendirilmesinden sonra Mekkelilerin bütün baskı ve eziyetlerine göğüs germiş, asla yeğenini düşmanlarına teslim etmemiştir. Hayatı boyunca Allah elçisinin yanında yer almış, onu koruyup desteklemiş, şiirleriyle onun haklı-

---

* Doktora Öğrencisi, Atatürk Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ğını açıklamaya çalışmıştır.

Ebû Talib'in imanı konusunda İslam düşüncesi tarihinde iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunların ilki, bazı rivayetlere dayanarak Ebu Talib'in kâfir olduğunu savunanlardır. Ebu Talib'in mümin olduğunu iddia edenler ise, Şii ulemanın tamamı ile bazı Mutezili ve Sünni âlimlerden oluşmaktadır. Bunlar ileri sürdükleri nakli, akli ve sosyolojik delillerden hareketle kendi görüşlerini izaha çalışmışlardır.

Bu eser, Ebu Talib'in genel bir biyografisini ortaya koymaktadır. Eser ayrıca mezhepler arası bir polemik konusu haline getirilen onun dini konumu hakkında da tarihi süreçte ortaya konan lehte ve aleyhteki delilleri izah etmektedir.

Eser, önsöz, giriş, üç bölüm, değerlendirme-sonucun yanı sıra bir de ekten oluşmaktadır. Kitap ayrıca maksadına uygun olarak ilk dönem eserlerin de aralarında yer aldığı zengin bir kaynakçaya sahiptir. Yazar önsözünde "bu çalışma, kişiliği ve tarihi şahsiyetinden ziyade iman edip etmediği tartışmalarıyla, İslam tarihinde farklı bir yeri bulunan Ebu Talib'i ilk dönem kaynaklarına dayalı olarak tanıtmak, Hz. Peygamber ile ilişkisini açıklamak, hayatı, sözleri ve şiirlerinden hareketle imanı hususundaki tartışmalara açıklık getirmek gayesiyle kaleme alınmıştır" ve "araştırmada daha ziyade tasviri/betimleyici bir metot takip edilmiştir" (s. 7) şeklindeki cümleleriyle eserin kaleme alınma amaç ve metodunu ortaya koymaktadır.

Birinci bölüm Ebu Talib'in hayatı ve şahsiyeti ana başlığını içermektedir. Ebu Talib'in hayatı alt başlığında Ebu Talib'in ailesi, bi'setten önceki hayatı, bi'setten sonraki hayatı, vasiyetleri, ölüm hastalığı, vefatı ve mirası konuları işlenmektedir. Bu bölümde son olarak Ebu Talib'in şahsiyeti başlığı altında onun Mekke toplumundaki konumu, şairliği, Hz. Peygamber'in ona verdiği önem ve hadis rivayetleri konuları işlenmiştir (s. 23-107).

Kitabın ikinci bölümünde Ebu Talib'in dini konumu ele alınmaktadır. Yazar konuyu Ebu Talib'in küfür üzere ölmesi konusundaki bazı ayetler, rivayetler ve bu konuda kullanılan akli delillere değinerek anlatmaya başlamaktadır. Ayrıca bu bölümde Ebu Talib'in iman üzere ölmesi, imanını gizlemesi konularındaki rivayetlere yer verilmekte ve onun imanı konusunda çekimser kalanlar hakkında da bilgi verilmektedir. Yazar bu bölümde Ebu Talib'in iman üzere öldüğünü savunan Şiilerin öne sürdükleri görüşlerinin bazı sıkıntıları olmasına rağmen Mekke döneminin sosyal, siyasi, dini ve insani boyutu dikkate alındığında anlaşılabilir olduğu ve yine Şiilerin, bazen onun baştan beri müslüman olduğunu ve İslam'ını açıkladığını iddia ederken bazen de onun imanını gizlediğini savunmak suretiyle ikileme düştükleri görüşündedir (s. 199-200).

İmanın hakikati ve mezhepler tarihi kapsamında Ebu Talib'in dini konumu üçüncü bölümün ana başlığını oluşturmaktadır. Bu bölümün diğer başlıkları ise imanın tanımı ve mahiyeti açısından Ebu Talib'in dini konumunun değerlendirilmesi, İslam mezhepler tarihi açısından Ebu Talib ve dini konumunun değerlendirilmesi, Ebu Talib'e hakaretin Hz. Peygamber'e eziyet etme açısından değerlendirilmesi şeklindedir. Müellif, bu bölümde Muaviye'nin Hz. Ali ve taraftarları aleyhine yürüttüğü siyaset konusuna da değinmektedir (s. 219).

Değerlendirme ve sonuç kısmında ise Ebu Talib'in Hz. Peygamber'e karşı sevgi, inanç ve güveninden bahsettikten sonra onun Hz. Peygamber ve diğer müslümanlar için ortaya koyduğu fedakârlık ve cömertliğine değinilmektedir. Müellif, Ebu Talib'in küfür üzere öldüğünü iddia edenlerin söz konusu konuda varid olan ve Buhari ve Müslim gibi Sünni kaynaklarda nakledilen rivayetlerin ahad haberler olduğu bilgisini aktararak ve aksi görüşü savunanların da kendilerince hadisler rivayet ettiklerine değinerek rivayetler üzerinden sağlıklı bir sonuca ulaşamayacağı şeklindeki görüşüne yer vermektedir (s.234).

Şia'dan bazı fanatiklere ait olan, Ebu Talib'in imanının tartışmasız olduğu ve aksini iddia edenlerin Allah ve Peygamber'e düşman olduğu, karşıt fikirdeki diğer grubun da bazı rivayetlerden hareketle onun kesin küfür üzere öldüğü şeklindeki iddialarının "bir kimseyi ister lehte isterse aleyhte olsun tartışmasız kabul etmek bir aşırılıktır" cümlesiyle hatalı olduğu savunulmaktadır (s. 235).

Kitabın müellifi, Hz. Peygamber'i her durumda desteklemiş, inatçı düşmanlarına karşı onu savunmuş, hasımlarına karşı hiç taviz vermeden onun yanında yer almış ve bütün varlığıyla onu korumuş olan; Allah elçisine sarsılmaz bir güven besleyen, şiirleriyle onu açıktan destekleyen, sahip olduğu imkânları hem Allah elçisi ve hem de ona iman edenler için sarf eden bir kimsenin ancak hayırla yâd edilebileceği görüşünü de sözlerine eklemektedir (s. 241).

Kitapta son olarak EK-I yer almaktadır. Ekte, Ebu Talib'e ait olan ve Arap edebiyatında *Lamiyye-i Ebi Talib* olarak bilinen *Kaside-i Şi'biyye*'nin metni ve tercümesi verilmektedir (s. 243).

Kitap, böylesine tartışmalı bir konuyu sistematik bir şekilde işlemesi ve konuyla alakalı olarak tarafların serdettiği görüşlere gerektiği şekilde yer verecek ele alması gibi önemli özellikleriyle konuyla ilgilenen her kesimden okuyucu için önemlidir.